

Nieuwe inzichten en toepassingen maken dat het **antibioticumgebruik in de melkveehouderij** omlaag kan met behoud van dierenwelzijn.

‘Het kan allemaal best een beetje minder’

PREVENTIEF gebruik van antibiotica mag niet meer, en het antibioticumgebruik moet omlaag. De melkveesector moet er nog aan wennen, maar het is haalbaar. Er zijn genoeg mogelijkheden en nieuwe inzichten die helpen om het management zo te vormen dat goed binnen die grenzen te werken valt, met behoud van uiergezondheid en dierenwelzijn. Dat is de rode draad uit het Nationaal Uiergezondheidscongres, dat vorige week in Zwolle door de Gezondheidsdienst voor Dieren en *Boerderij* werd georganiseerd.

Ruimte bij droogzetten

De resistentie tegen gebruikte antibiotica is in de Nederlandse veehouderij (totale veehouderij, alle sectoren) zeer hoog. Binnen de EU doet alleen België het slechter. In de Scandinavische landen komt resistentievorming het minst voor.

Dat er ruimte is voor lager antibioticagebruik in de melkveehouderij, is te zien in Denemarken. Dat land is voor de

melkveesector goed vergelijkbaar met Nederland. Hier daalde na invoering van het Uiergezondheidscentrum het tankcelgetal, evenals het aantal gevallen van klinische mastitis in de lactatie, dat ging van 33 naar 28 procent. “Maar in Nederland wordt ook 75 tot 80 procent van alle koeien drooggezet met antibiotica”, verklaart Theo Lam, hoogleraar uiergezondheid aan de Universiteit Utrecht. In Denemarken werd in 2010 maar 10 procent van alle koeien drooggezet met antibiotica, maar de mastitisincidentie in de lactatie was liefst 40 procent. Een te laag percentage koeien droogzetten met antibiotica is blijkbaar ook niet goed.

Om de mastitisincidentie terug te dringen, is in 2010 naar Nederlands voorbeeld een Deens Uiergezondheidscentrum opgezet. Het aandeel met antibioti-

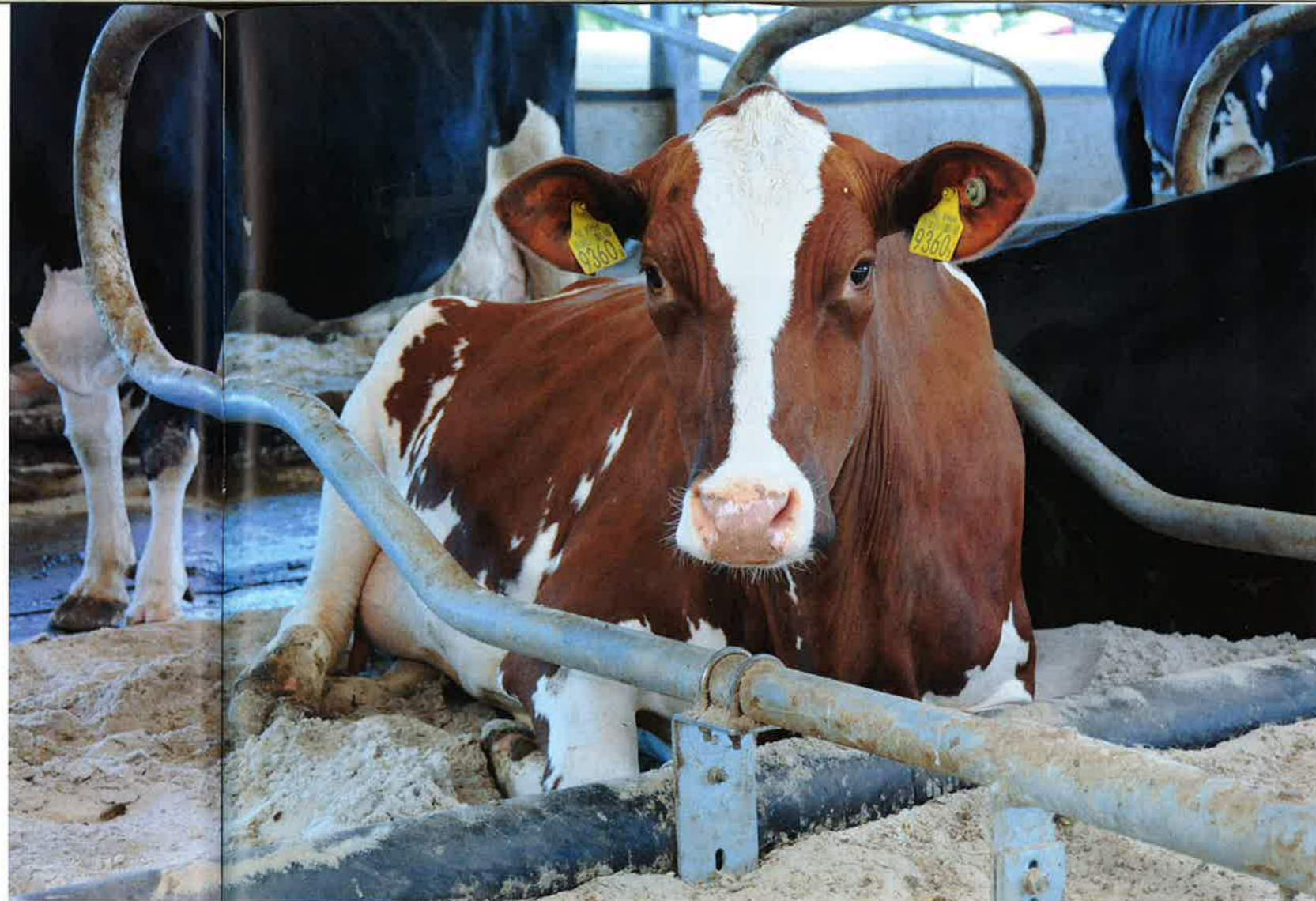
ca drooggezette koeien is gestegen tot 25 procent, het aantal mastitisgevallen in de lactatie nadert de 30 procent. Volgens Lam kan het in Nederland dus allemaal best iets minder, bij vergelijking met de huidige Deense situatie. “Er is nog ruimte om met behoud van uiergezondheid toch veel te doen rond antibioticagebruik.” Dat is volgens Piet Boer, voorzitter van de zuivelcoöperatie FrieslandCampina (FC), ook belangrijk: “De consument moet weten dat melk een product is dat

De sprekers op het congres geven toehoorders tips over hoe om te gaan met mastitis en antibioticumverbruik. FOTO: KOOS GROENEWOLD

Hygiëne in de melkstal is een belangrijke randvoorwaarde voor het verlagen van de infectiedruk. FOTO: KOOS GROENEWOLD

veilig is en van gezonde koeien komt.” Maar de consument moet ook weten dat de sector werkt aan verbetering bij dierenwelzijn, diergezondheid en antibioticagebruik. Het is een van de meest urgente punten op het lijstje van FC richting 2020: “Als er ook maar enige twijfel is bij de consument, komt dat als een boemerang terug op melkveebedrijven.”

Selectief droogzetten

Een van de pijlers voor terugdringen van antibioticagebruik is selectief droogzetten. Oftewel: een gerichte keuze maken voor dieren die bij het droogzetten tegen een bestaande infectie worden behandeld met antibiotica. Christian Scherpenzeel stelt dat de afkapwaarden voor selectie bij 150.000 cellen voor vaarzen ligt en voor koeien bij 50.000 cellen. Het is op dit moment de beste keuze waarbij een redelijke winst wordt gehaald op het gebied van antibioticagebruik, terwijl de uiergezondheid er maar heel licht onder lijdt. “Uit berekeningen blijkt dat op een standaardbedrijf met 100 koeien er bij toepassen van deze afkapwaarden maar een toename van 0,6 gevallen van klinische mastitis in de lactatie is.”

Vaccineren optie?

Hoewel veel veehouders en dierenartsen bij vermindering van het antibioticagebruik met name denken aan selectief droogzetten, zijn er meer handvatten. Zo zet Sofie Pieper, lid van het M-team verbonden aan de universiteit in Gent (B.), de resultaten van onderzoek naar gebruik van Startvac uiteen. Dat middel is een vaccin tegen *Staphylococcus aureus* (SAU) en *E. coli*. Het vaccin heeft geen curatieve, genezende werking, maar biedt kortdurende bescherming tegen specifieke pathogenen. Volgens de bijsluiters worden koeien voor het eerst op dag 45 voor afkalven gevaccineerd en vervolgens nog eens op dag 5 voor afkalven. Na afkalven krijgt de koe nog een vaccinatie op dag 52. Piepers: “Als volgens dit protocol gevaccineerd wordt, halveert dat de kans op nieuwe SAU-infecties. En met gebruik van het vaccin is de kans op genezing van een SAU-infectie 70 procent hoger.”

Het vaccin heeft bij *E. coli* geen effect op de kans op nieuwe infecties, maar gevaccineerde dieren tonen wel minder uitgesproken symptomen, en die kunnen juist bij *E. coli*-infecties behoorlijk heftig zijn. Door het mildere verloop is er ook minder productieverlies. Vaccinatie kan

Uiergezondheid valt of staat met management en vakmanschap van de veehouder. Infectiedruk en weerstand zijn de sleutelwoorden. FOTO: MARTEN SANDBURG

dus een goed hulpmiddel zijn om dieren beter te beschermen en te helpen bij het sneller overwinnen van een infectie. Minder infecties en sneller overwinnen van een infectie leidt ook tot een lager antibioticagebruik.

Langer behandelen verleden tijd?

Een lager antibioticagebruik is ook haalbaar door tijdens de lactatie bij een klinische mastitis eenvoudigweg minder toe te dienen. Want veel veehouders en dierenartsen hebben er een gewoonte van gemaakt om dieren met een klinische mastitis in de lactatie langer te behandelen dan de bijsluiters vermeldt.

Jantijn Swinkels, uiergezondheidsspecialist bij de Gezondheidsdienst voor Dieren, heeft onderzocht of dat een goede gewoonte is. Hoewel er zes onderzoeken zijn die wijzen op een positief effect van langer behandelen, twijfelt Swinkels. Zijn onderzoek, dat vijf jaar in beslag nam, wijst anders uit. De acht meest gebruikte middelen die ingezet worden bij klinische mastitis, kennen een

Uiergezondheid Award naar drie bedrijven

Melkveehouders Riekus Ziel uit Sleen (Dr.), Leon van der Tol uit Oldelamer (Fr.) en Jan Nieuwenhuizen uit Zevenhoven (Z.-H.) hebben vorige week de Uiergezondheid Awards gewonnen. De prijs is uitgereikt op het Nationaal Uiergezondheidscongres in Zwolle.

Je hebt geen nieuwe blingblingstal nodig om een heel goede uiergezondheid te realiseren. Dat concludeerde dagvoorzitter Siem Jan Schenk na de presentatie van de drie winnaars van de uiergezondheidsprijs.

Een van de drie winnaars, Riekus Ziel, doet naar eigen zeggen weinig tegen mastitis. Hij werkt meer aan rust, reinheid en regelmaat bij zijn tachtig koeien. Het tankmelkcelgetal ligt op zijn bedrijf op 82.000, het aantal gevallen van klinische mastitis op 5 procent. Zijn geheim: "Netjes en schoon werken en als ik verslap, schopt mijn vrouw Lineke me wel onder de kont

Trots tonen de drie winnaars (v.l.n.r.: Jan Nieuwenhuizen, Leon van der Tol en Riekus Ziel) van de Uiergezondheid Awards hun prijs, die Theo Lam hen overhandigde op basis van uitstekende resultaten op hun bedrijven. FOTO: KOOS GROENEWOLD

en zegt: volhouden, kom op."

Leon van der Tol houdt 120 koeien en is actief deelnemer aan studiegroepen van het Uiergezondheidscentrum (UGCN). De ambitie druipt er volgens de jury bij hem van af. Kenmerkend is zijn planmatige aanpak. In 2010 lag het aantal gevallen van mastitis nog op 30 procent, in 2012 waren er nog slechts twee mastitisgevallen. Hij blijft de piketpalen verzetten

als een doel eenmaal gehaald is. Zijn doel ligt nu op een tankmelkcelgetal van 60.000.

Op het bedrijf van Jan Nieuwenhuizen melken acht personen. Hij werkt met protocollen, waarin iedere melker de volgende aanstuurt. Het tankmelkcelgetal ligt op 59.000. Het aandeel klinische mastitis is 12 procent. Hoogcelgetalkoeien worden direct onderzocht en de melk ervan afgevoerd.

Een speciale aanmoediging kreeg Wichert Koopman, biologisch melkveehouder in Randwijk (Gld.). Hij realiseert een extreem goede uiergezondheid zonder enig gebruik van (droogzet)antibiotica.

De Uiergezondheid Award (voorheen UGCN Award) is een jaarlijkse prijs voor melkveehouders die het afgelopen jaar een bijzondere prestatie hebben geleverd op het gebied van uiergezondheid.

behandeltijd van een tot twee dagen. Bij verlengd behandelen wordt vaak tot in totaal vijf dagen behandeld.

Het onderzoek richtte zich op twee aspecten: 1. Zijn na behandeling volgens de bijsluiters de bacteriën gedood (bacteriologische genezing)? 2. Zijn de verschijnenselen weg (klinische genezing)? Voor de bacteriologische genezing geldt dat voor

Behandel koeien met mastitis volgens de bijsluiters. Langer behandelen heeft geen positief effect. FOTO: HENK RISWICK

Staphylococcus aureus, *E. coli* en *Streptococcus uberis* verlengd behandelen geen beter resultaat geeft. Alleen voor *Streptococcus uberis* geldt de trend dat verlengd behandelen zinvol kan zijn, maar dat effect is niet significant aangetoond.

En klinische genezing? Ook daar geldt dat verlengd behandelen niet tot beter resultaat leidt dan behandelen volgens de bijsluiters. Het vraagt tijd om de ontstekingsreactie te laten afnemen en af te voeren uit het lichaam. Omdat na de behandeltijd volgens de bijsluiters de ontstekingsreactie (vlokken, gezwollen uier) vaak nog niet weg zijn, komen veehouder en dierenarts vaak in de verleiding nog een paar dagen door te behandelen. Dit onderzoek wijst uit dat dit in de meeste gevallen niet zinvol is, dus verspilling van tijd, kosten, moeite en antibioticum.

Uitdaging omvormen tot succes

Voorwaarde voor verdere verbetering van de situatie in Nederland is dat de sector moet blijven werken aan het management van de veehouder. Want bacte-

riën zijn er nu eenmaal en ze zijn niet weg te houden van de koeien. Maar de mate waarin daaraan wordt gewerkt, aan een lage infectiedruk, heeft de veehouder wel in de hand. Zoals door extra stalhygiëne, schone boxen en roosters, maar ook hygiëne in de melkstal door gebruik van melkershandschoenen, spoelen van melkstellen en gebruik van een passende spray of dip. Ook kan de boer de koe weerbaarder maken door zorg te dragen voor een goede gezondheid. Dat behelst niet alleen voeding en droogstandsmanagement, maar ook het beperken van onder meer infectieziekten en stress.

Al met al zal de melkveesector een tijd in gaan waarin uiergezondheid en de antibioticumdiscussie vragen om een nieuwe, aangepaste benadering. Daarbij zijn er ook voldoende mogelijkheden en kansen om deze uitdaging tot een succes te maken. Want de stelling van Theo Lam snijdt hout: 'Het kan allemaal best een beetje minder'.

Robert Bodde en Wijnand Hogenkamp

Nationaal
Uiergezondheids
CONGRES

Thema:
'Mastitis verandert'

Premium partners en sponsor bedankt!

PREMIUM PARTNERS:

OmniGen-AF

milkrite[®]
feel the difference

SPONSOR:

www.nationaaluiiergezondheidscongres.nl

ORGANISATIE NATIONAAL UIERGEZONDHEIDSCONGRES:

**FO
104***
NIEUW

BTS 630:

SUIKERGEHALTE OM TOE TE HAPPEN.

Met een financiële opbrengst van 104* en een suikergehalte van 101* geldt BTS 630 als een uitstekende, rhizomanie-tolerant ras. Daarmee bieden wij als nieuwe suikerbietenkweker in Nederland een uitstekend alternatief voor de zaai in 2014. Meer informatie kunt u vinden op www.betaseed.nl

*CSAR, Aanbevelende Rassenlijst 2014

Volg ons op

BETASEED.
SIMPLY DIFFERENT.

www.betaseed.nl

Het UGA Team feliciteert de winnaars van de Uiergezondheid Award 2013

GEZONDE UIERS. MEER MELK

J.J.M Nieuwenhuizen, L. van der Tol/Maatschap Oosting en Maatschap Ziel-Scheffer

“ Voor het leveren van uitzonderlijke prestaties als melkveehouder.”

Meer weten? Kijk dan op www.gddeventer.com/uga

UGA IS DE UIERGEZONDHEIDSAANPAK VAN DE GD. SAMEN WERKEN AAN DIERGEZONDHEID.
Postbus 9, 7400 AA Deventer, T. 0900-1770. www.gddeventer.com/uga

